

บทบาทนายอำเภอด้านการปกครองท้องถิ่น
ศึกษากรณี: การพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน
ให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

ดำรงศักดิ์ นาคีสังข์ นักเรียนนายอำเภอ (นอ.) รุ่นที่ ๗๖

๑. ความเป็นมา/ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในระบบรัฐสภาเช่นนี้มา นับแต่การอภิวัฒน์ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็น ฉบับที่ ๒๐ ของประเทศไทย ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๗๖ บัญญัติว่า รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนฯ ดังนั้น นายอำเภอจึงเป็นกลไกสำคัญของกระทรวงมหาดไทยและรัฐบาลในการขับเคลื่อนงานนโยบายในระดับพื้นที่ที่ครอบคลุมทั่วประเทศ ๘๗๘ อำเภอ นายอำเภอ คือ ผู้บริหารงานของส่วนราชการระดับภูมิภาคที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เมื่อมีนโยบายหรือข้อสั่งการสำคัญของรัฐบาลจะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นประโยชน์กับประชาชนในระดับพื้นที่อำเภอ ตำบล หมู่บ้านแล้ว การขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ นายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดยอาศัยกลไกและทรัพยากรในพื้นที่บริหารจัดการอย่างสอดคล้องและเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษารายละเอียด ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของนายอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนงาน ในพื้นที่ในครั้งนี

๒. วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๗ คน ประกอบด้วย นายอำเภอหนองกี่ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า นายอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด การตรวจตรา การลงพื้นที่เพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ การจัดให้มีชุดรักษาความสงบประจำหมู่บ้าน จัดให้มีชุดสายตรวจสอดส่องดูแล มีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน มีการกำกับการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ตลอดจนการสร้างระเบียบวินัยให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้ยึดถือระเบียบวินัยตามที่กฎหมายกำหนดโดยเคร่งครัด

ความรู้ความสามารถและด้านทักษะในการทำงาน พบว่า นายอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาท ดังนี้

๑) มีหลักคิดในการทำงาน คือ ให้มีการพัฒนาคนโดยเริ่มจากการทดสอบความรู้ความสามารถทุกครั้ง ที่มีการประชุมประจำเดือนและนำข้อมูลคำตอบทั้งหมดนำมาประมวลผล

๒) การเชิญหน่วยงานราชการ หรือ หน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้

๓) สนับสนุนส่งเสริมให้ไปอบรมหลักสูตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่วิทยาลัยการปกครอง และจัดให้มีการอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้ชื่อโครงการการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านของอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์โดยดำเนินการฝึกอบรมปีละ ๑ ครั้ง มีนโยบายหรือทัศนคติประจำตัวในการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านรวมถึงประชาชนในพื้นที่ ได้ปฏิบัติตามคือ นโยบาย ๓ ส. สะอาด สะดวก สามัคคี

๔) เพิ่มทักษะในการทำงานโดยมีคำสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านให้บริการงานทะเบียน ด้านทัศนคติในการทำงาน เช่น เน้นย้ำว่าผู้มาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องเสียสละ ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การทำบุญเข้าวัดทุกวันพระ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สร้างระเบียบวินัย การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ภารกิจที่ประสบความสำเร็จ อันเกิดจากบทบาทการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ของนายอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ นโยบาย ๓ ส. (สะอาด สะดวก สามัคคี) เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้นำไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง และการใกล้ชิดระงับเหตุข้อพิพาทพาทในคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ สามารถให้คำปรึกษาเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนในพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้เรื่องกฎหมายมากขึ้น

๔. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพบข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑ นายอำเภอควรจัดให้มีการอบรมหรือผลักดันให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการให้มีการจัดอบรมหลักสูตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับคนที่ยังไม่เคยได้รับการอบรมหรือสำหรับคนที่เคยอบรมแล้ว ควรจะเพิ่มหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อเสริมทักษะด้านความรู้ ความสามารถ และมีเครือข่ายในการทำงาน เช่น หลักสูตร ด้านงานทะเบียน หลักสูตรชุดปฏิบัติการประจำตำบล หลักสูตรคอมพิวเตอร์ เป็นต้น สำหรับประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมคือ

๔.๒ บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนายอำเภอในอนาคต ควรมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านดังนี้ **ประเด็นแรก** คือ นายอำเภอควรที่จะมีการลงพื้นที่ การเยี่ยมเยียนประชาชน การเข้าถึงประชาชนการเข้าถึงผู้ใต้บังคับบัญชา **ประเด็นที่สอง** คือ นายอำเภอควรเน้นย้ำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน มีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา มารยาทในการเข้าประชุม มารยาทการเข้าสังคมต่าง ๆ **ประเด็นที่สาม** คือ นายอำเภอควรมีความชัดเจนในการจะดำเนินกิจกรรมหรือโครงการอะไรก็ตาม การชี้แจง การทำความเข้าใจ รวมถึงการชัดเจนเรื่องของการกล้าตัดสินใจทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ไม่เอินเอียงไปกับสถานการณ์รอบตัว **ประเด็นที่สี่** คือ นายอำเภอต้องมีจิตสาธารณะ ต้องนึกถึง ส่วนรวมเป็นหลัก